

Indicators of Effective Teaching of Teachers of Physical Education at Farhangian University

Leila Moslehi^{1*}, Farzaneh Davari²

1. *Ph.D. Student in Strategic Management in Sports Organizations, University of Tehran, Tehran, Iran*
2. *Assistant Professor, Department of Physical Education, Farhangian University, Tehran, Iran*

(Received: December 28, 2019; Accepted: January 12, 2021)

Abstract

The importance of teaching and its underlying role in achieving educational goals and emphasizing effective teaching in a way that can provide the achievement of university goals is obvious. Therefore, in the present study, the indicators of effective teaching of physical education teachers in practical courses were identified and prioritized from the students' point of view. The statistical population of the study included all students in the field of physical education of Farhangian University of Isfahan and was equal to 185 people. The statistical sample was equal to the population and was selected as a census. Indices of effective teaching were first identified based on library studies, then based on the opinions of expert professors and identified using the Delphi method and a research questionnaire was designed based on this. The content validity and formality of the questionnaire were evaluated based on professors' opinions and the reliability was assessed and confirmed through Cronbach's alpha. In order to analyze the data, T-test and Friedman test were used. Based on the results of the Delphi method, the factors affecting effective teaching can be examined in 6 general categories including educational skills, experience, communication skills, personality traits, observance of educational rules and principles and evaluation. The general prioritization of the indicators at a significance level of $P < 0.05$ showed that from the students' point of view, the teacher's communication skills has a higher priority than other indicators.

Keywords: Effective teaching, Farhangian University, Physical education, Teaching indicator.

---

* **Corresponding Author, Email:** leilamoslehi93@gmail.com

شاخص‌های تدریس اثربخش اساتید رشته تربیت بدنی دانشگاه فرهنگیان

لیلا مصلحی^{۱*}، فرزانه داوری^۲

۱. دانشجوی دکتری مدیریت راهبردی در سازمان‌های ورزشی، دانشگاه تهران، تهران، ایران
۲. استادیار، گروه تربیت‌بدنی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۰/۰۷؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۲۳)

چکیده

اهمیت تدریس و نقش زیربنایی آن در دستیابی به اهداف آموزشی و تأکید بر تدریس مؤثر به صورتی که بتواند دستیابی به اهداف دانشگاه را فراهم کند، مسلم و بدیهی است. بنابراین، در پژوهش حاضر شاخص‌های تدریس اثربخش اساتید رشته تربیت‌بدنی در درس عملی شناسایی و از دیدگاه دانشجویان اولویت‌بندی گردید. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانشجویان رشته تربیت‌بدنی دانشگاه فرهنگیان ۱۸۵ نفر بود. نمونه آماری برابر با جامعه و به صورت کل شمار انتخاب شد. شاخص‌های تدریس اثربخش در ابتدا بر اساس مطالعات کتابخانه‌ای، سپس، بر اساس نظرات اساتید خبره و با استفاده از روش دلفی شناسایی و پرسشنامه پژوهش بر این مبنا طراحی شد. روایی محتوا و صوری پرسشنامه بر اساس نظرهای اساتید و پایایی از طریق آلفای کرونباخ بررسی و تأیید شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، آزمون تی تک‌نمونه و فریدمن استفاده شد. بر اساس نتایج روش دلفی، عوامل مؤثر بر تدریس اثربخش در ۶ مقوله کلی شامل مهارت‌های آموزشی، تجربه، مهارت‌های ارتباطی، ویژگی‌های شخصیتی، رعایت قوانین و اصول آموزشی و ارزشیابی قابل بررسی می‌باشند. اولویت‌بندی کلی شاخص‌ها در سطح معناداری $P < 0.05$ نشان داد، از دیدگاه دانشجویان شاخص مهارت‌های ارتباطی استاد اولویت بالاتری نسبت به دیگر شاخص‌ها دارد.

واژگان کلیدی: تدریس اثربخش، تربیت‌بدنی، دانشگاه فرهنگیان، شاخص تدریس.

مقدمه

امروزه به لحاظ نقش راهبردی مراکز آموزش عالی در پیشبرد اهداف کشور، از دانشگاه‌ها انتظار می‌رود بر تولید دانش تمرکز کنند و به تربیت نیروی انسانی متخصص و متعهد لازم برای کشور همت گمارند؛ زیرا دانشگاه با توجه به مأموریت و رسالت آن، مبدأ تحولات در هر کشوری است. با این توصیف، مهم‌ترین سرمایه‌های هر دانشگاهی اعضای هیئت علمی آن است (خدیوی و سیدکلان، ۱۳۹۷، ص ۴۰). یکی از حوزه‌های بسیار مهم در نظام آموزش عالی هر کشوری، نظام تربیت معلم است. با عنایت به سیاست‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش، بهسازی و اعتلای منابع انسانی از جمله اساتید و مدرسان دانشگاه فرهنگیان به عنوان محور تحول در نظام تعلیم و تربیت کشور از اولویت امور است. به این منظور ارتقای مستمر کیفیت نظام تربیت معلم، شایستگی‌ها و توانمندی‌های علمی، اخلاقی، حرفه‌ای و تربیتی اساتید دانشگاه فرهنگیان، بر روزآمد ساختن پایه‌های علمی و اخلاقی آن‌ها برای همسویی با اسناد بالادستی نظام تحول بنیادین در برنامه کار این دانشگاه است (درویشی و فزون‌مهر، ۱۳۹۶، ص ۲). با ایجاد و گسترش تشکیلات تربیت معلم در قالب دانشگاه فرهنگیان و دانشگاه‌های تخصصی و ارائه برنامه‌های آموزشی تخصصی در حوزه تعلیم و تربیت از جمله در رشته تربیت بدنی، می‌توان معلمانی تربیت کرد که مهارت‌ها و فنون لازم را در ابعاد انسانی و ادراکی کسب کنند و بتوانند از هنر، علم و تجربه خود در تبدیل انسان‌های بی‌تجربه به انسان‌های خالق، بالنده و متعادل در آموزش و پرورش نوجوانان و جوانان کشور بهره‌گیرند (نظری، حلاجی و زرین‌پر، ۱۳۹۷، ص ۳۸). در کشورهای پیشرفته، دوره‌های آموزشی برای معلمان تربیت بدنی در مقاطع مختلف تحصیلی، متفاوت است. به عنوان نمونه در چین معلمان تربیت بدنی برای آموزش در دوران تحصیلی خاص از دانشگاه‌های متفاوت فارغ‌التحصیل می‌شوند. از عوامل موفقیت معلم تربیت بدنی می‌توان به مواردی همچون آمادگی بدنی مناسب معلم، آشنایی با اصول تکنیکی، تاکتیکی و قوانین ورزش‌های مختلف، آشنایی با خصوصیات جسمی و روانی دانش‌آموزان، آشنایی با اصول علمی تمرین، آشنایی با شیوه‌های متنوع یاددهی-یادگیری اشاره کرد (محمدی، ۱۳۸۹، ص ۴۵). نتایج پژوهشی که در کشور ایتالیا انجام گرفت، نشان داد بر اساس نیاز معلمان تربیت بدنی در مقطع دبستان، برنامه آموزشی اصلی در مقطع کارشناسی باید با تمرکز بر فعالیت بدنی

و ورزش و نحوه آموزش عمیق (و یادگیری از طریق) ورزش و تربیت بدنی در دوران کودکی باشد (دلپا، ۲۰۱۹، ص ۱۰۳).

ورزش را می‌توان به چهار بخش ورزش آموزشی، تفریحی، قهرمانی و حرفه‌ای تقسیم کرد. گسترده‌ترین بخش ورزش، ورزش تربیتی (آموزشی) است که در پرورش فرد از پایین‌ترین سطح آموزشی یعنی دوره‌های پیش‌دبستانی تا دبستان، راهنمایی، دبیرستان و دانشگاه در زمینه‌های مختلف جسمی، روانی و تحصیلی مؤثر است. معلمان تربیت بدنی در مدارس از اجزای مهم اجرای ورزش آموزشی هستند که در جایگاه پایه‌گذاران ورزش کشور، بر تمام بخش‌های ورزشی بسیار تأثیرگذارند (آقایی، صفاری و میرحسینی، ۱۳۹۶، ص ۷۲). تحقق اهداف درس تربیت بدنی در مدارس که عبارت‌اند از توسعه ابعاد جسمانی، حرکتی، اجتماعی، فرهنگی و روانی مستلزم فعالیت معلمان تربیت بدنی با دانش، متعهد، کارا و اثربخش است (کشاوری، فرید فتحی و آزادی، ۱۳۹۵، ص ۱۰). به نظر می‌رسد همواره کیفیت عملکرد معلم یک نگرانی ملی، حتی بین‌المللی باشد و شاید به همین دلیل است که کشورهای بسیاری در حال اجرا، تحلیل و بررسی مجموعه‌های متنوع از راهکارهایی هستند که با هدف بهبود کیفیت آموزش و پرورش از طریق بهبود کیفیت عملکرد معلمان پی‌ریزی می‌شوند (لتاندره و وایزمن^۲، ۲۰۱۵، ص ۱)؛ یکی از این راهکارها استفاده از اساتید شایسته و باصلاحیت در انتقال دانش و آموزش به دانشجو معلمان در دانشگاه‌های فرهنگیان است. ویژگی‌های خاص رشته تربیت بدنی لزوم توجه ویژه به این امر در این رشته را نشان می‌دهد که بررسی پیشینه تحقیق نشان داد پژوهشی در این زمینه وجود ندارد.

تعریف روشنی از شایستگی‌های مورد انتظار اساتید در تدریس همواره مورد نیاز است و این شایستگی‌ها باید قابل اعتماد و قابل اندازه‌گیری باشد تا بتوان فرایند آموزش اساتید را ارزیابی و تحلیل کرد (جابولانی^۳ و همکاران، ۲۰۱۶: ۴۸۵). پژوهش درباره شاخص‌های تدریس در دانشگاه از جمله مهم‌ترین مسائلی است که از یکسو بازخورد مناسب برای تجزیه و تحلیل مسائل آموزشی، تصمیم‌گیری‌های اساسی و برنامه‌ریزی‌های راهبردی را در اختیار مسئولان و متصدیان آموزش عالی

-
1. D'elia
  2. Letendre & Wiseman
  3. Jabulani

قرار می‌دهد و از سوی دیگر، مدرسان با آگاهی از کیفیت عملکرد خود در جریان تدریس قادر خواهند بود به اصلاح شیوه‌ها و روش‌های آموزشی و در نتیجه، افزایش کیفیت و اثربخشی تدریس خود بپردازند (اسدیان، پیری و سعادت‌فر، ۱۳۹۶، ص ۱۱۵). تدریس مؤثر را می‌توان به عنوان آنچه به دستیابی به بهترین عملکرد یادگیرنده منجر می‌شود، تلقی کرد (مسیمانجا، ۲۰۱۷، ص ۴۴)؛ از طرفی، تحقیق در مورد به‌کارگیری معیارهای تدریس اثربخش در دانشگاه بیش از هر چیز در یافتن کمبودها و جبران نواقص آموزشی مؤثر است، زیرا تصویری جامع از کیفیت آموزشی دانشگاه ارائه می‌دهد و به تقویت نقاط قوت و رفع نقایص موجود در کیفیت تدریس اساتید منجر می‌شود (توفیقیان و همکاران، ۱۳۹۴، ص ۲).

مجموعه‌ای از توانمندی‌ها و قابلیت‌ها و علایق که موجب نیل به اهداف آموزشی چه در یاددهنده و چه در یادگیرنده می‌باشند، اثربخشی در تدریس تعریف می‌شود (سامری، ۱۳۹۷، ص ۸۱). تدریس مؤثر نیازمند سازماندهی محتوای تدریس به گونه‌ای معنادار توسط مدرس برای شکل‌گیری و ساخت دانش جدید در ذهن دانشجویان در ارتباط با دانش قبلی است (یانگ^۲، ۲۰۱۵، ص ۱۱۹). اتوبموبری و همکاران^۳ (۲۰۱۸) طراحی مؤثر مطالب درسی و استفاده از روش‌های متفاوت و مناسب یادگیری همچون: یادگیری پروژه‌محور، یادگیری مشارکتی، یادگیری از طریق آزمایش، درخواست و استفاده از بازخورد، ارزشیابی مؤثر از یادگیری، ارائه خدمات پشتیبانی و پاسخگویی به دانشجو را از مؤلفه‌های تدریس اثربخش در نظر می‌گیرند (اتوبموبری و همکاران، ۲۰۱۸، ص ۷۱). دانشگاه میشیگان آمریکا، هفت اصل کاربردی برای تدریس موفقیت‌آمیز در مراکز آموزش عالی را شامل این موارد می‌داند: ۱. تشویق دانشجویان به برقراری ارتباط با استادان؛ ۲. تشویق به مشارکت در میان دانشجویان؛ ۳. تشویق به یادگیری؛ ۴. ارائه بازخورد فوری به دانشجویان؛ ۵. تأکید بر زمان در انجام کار؛ ۶. داشتن انتظارات بالا از دانشجویان؛ ۷. احترام گذاشتن به استعدادها و شیوه‌های یادگیری متنوع (شمالز، فیل و اشمالز^۴، ۲۰۰۴، ص ۴). از جمله معیارهای تدریس اثربخش اساتید می‌توان به دانش

-
1. Msimanga
  2. Yang
  3. Atwebembeire
  4. Schmalz, Feyl & Schmalz

فنی (حرفه‌ای) آن‌ها اشاره کرد. این دانش بر اساس موضوع و حیطهٔ درسی و تحت تأثیر مدارک تحصیلی که توسط مدرس کسب شده، دانشگاه و یا مرکزی که از آن فارغ‌التحصیل شده و همهٔ فرصت‌هایی که مدرس توانسته در آن حوزهٔ دانش و مهارت لازم را به دست آورد، مشخص می‌شود (باروق^۱ و همکاران، ۲۰۱۹، ص ۷). یکی از متداول‌ترین روش‌هایی که در بیشتر کشورها برای تعیین معیارهای یک استاد توانمند استفاده می‌شود، نظرخواهی از دانشجویان است. ارزیابی توسط دانشجو، یک ابزار کاربردی در ارزیابی اثربخشی تدریس به کار گرفته می‌شود (گوپتا^۲ و همکاران، ۲۰۲۰، ص ۷۱). در پژوهش حاتمی‌آبادشاپوری، اناری‌نژاد و علی‌خانی (۱۳۹۷) اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر اثربخشی تدریس از دیدگاه دانشجویان دانشگاه فرهنگیان نشان داد، مؤلفهٔ «بیان شیوا، ساده و انتقال شفاف واضح مطالب درسی» دارای بیشترین اهمیت از دیدگاه دانشجویان دانشگاه فرهنگیان فارس بود (حاتمی‌آبادشاپوری، اناری‌نژاد و علی‌خانی، ۱۳۹۷، ص ۱). سامری (۱۳۹۷) در پژوهشی به ارائهٔ مدل تدریس اثربخش اساتید دانشگاه آزاد اسلامی پرداخت که نتایج نشان داد از دیدگاه دانشجویان بیشترین اهمیت در کیفیت تدریس اساتید مربوط به ویژگی‌های شخصیتی و فردی و کمترین اهمیت مربوط به ویژگی‌های علمی و سواد استاد است (سامری، ۱۳۹۷، ص ۷۹). در یک مطالعهٔ کیفی، آموزش اثربخش از دیدگاه اساتید دانشگاه فرهنگیان فارس بررسی شد که نتایج نشان داد مقوله‌های اساسی آموزش اثربخش شامل مهارت‌های تدریس، خصوصیات آموزش‌دهنده و آموزش‌گیرنده، ارتباط بین فردی و عوامل زمینه‌ای است (جوکار و همکاران، ۱۳۹۵، ص ۴۹). پژوهش حسن‌تاج، تقی‌پور جوان و سیدعلیپور (۱۳۹۴) در بررسی عوامل مؤثر بر افزایش کیفیت تدریس اساتید دانشگاه فرهنگیان استان مازندران نشان داد، عوامل تعیین و بیان اهداف توسط اساتید، سازماندهی کلاس، طراحی تدریس و نوع ارزشیابی می‌تواند در بهبود و افزایش سطح کیفی تدریس اساتید دانشگاه فرهنگیان استان مازندران مؤثر باشد (حسن‌تاج، تقی‌پور جوان و سیدعلیپور، ۱۳۹۴، ص ۱).

شاخص‌های تدریس اثربخش در دانشگاه‌های مختلف اعم از دانشگاه فرهنگیان در مطالعات مختلف مورد توجه قرار گرفته است. اما همان‌طور که نتایج پژوهش اسدیان، پیری و سعادت‌فر

---

1. Burroughs

2. Gupta

(۱۳۹۶) نشان داد، بین مؤلفه‌های تدریس اثربخش به تفکیک رشته‌های دانشگاهی (علوم پایه، فنی مهندسی و علوم انسانی) تفاوت وجود دارد؛ از طرفی، توجه به این نکته اهمیت دارد که شرایط مکانی، روش تدریس، اهداف آموزشی در دروس نظری و عملی متفاوت از هم می‌باشد و در نتیجه، شاخص‌های تدریس اثربخش نیز در این دو حیطه نیز یکسان نمی‌باشد. رشته تربیت‌بدنی یکی از رشته‌های دانشگاهی است که دانشجویان موظف به گذراندن دروس عملی ورزشی تخصصی علاوه بر دروس تئوری می‌باشند. دانشجویان رشته تربیت‌بدنی پس از گذراندن دوران تحصیل در دانشگاه فرهنگیان، به عنوان معلمان ورزش در مدارس مشغول به کار شده و آموزش مهارت‌های اولیه اجرای رشته‌های مختلف ورزشی به دانش‌آموزان را بر عهده دارند. معلمینی که از سطح مهارتی خوبی برخوردارند، علاوه بر این که به ارائه آموزش‌ها در سطح کیفی مطلوبی می‌پردازند می‌توانند به راحتی دانش‌آموزان مستعد در رشته‌های مختلف ورزشی را شناسایی و برای ارتقای به سطوح بالا هدایت کنند؛ اما میزان تبحر و مهارت معلمان که می‌تواند منجر به موفقیت ایشان در دستیابی به اهداف شغلی شود، به آموزش‌های که در دوران تحصیل می‌بینند بستگی دارد (پرز پیو و همکاران، ۲۰۲۰: ۱). لذا لازم است معلمین در طی دوران تحصیل در دانشگاه آموزش‌های لازم را به خوبی دیده باشند که در این میان نقش اساتید در حوزه دروس عملی، انکارناپذیر است. اهداف تدریس دروس عملی تربیت‌بدنی برای دانشجویان رشته تربیت‌بدنی بر مبنای رشد مهارت‌های جسمی و حرکتی در واحد درسی مورد نظر است که برای دستیابی به نتایج مطلوب، مهارت‌های آموزشی خاصی را از سوی اساتید طلب می‌کند (یانیک^۲، ۲۰۲۰، ص ۲۵۵). بررسی پیشینه پژوهش نشان می‌دهد تاکنون پژوهشی در ارتباط با این رشته دانشگاهی در حوزه شاخص‌های تدریس انجام نپذیرفته است. بنابراین، با توجه به نقش بنیادین اساتید عملی تربیت‌بدنی در تربیت معلمان شایسته، در پژوهش حاضر شناسایی و اولویت‌بندی شاخص‌های تدریس اثربخش اساتید رشته تربیت‌بدنی دانشگاه فرهنگیان در دروس عملی مورد توجه قرار گرفت.

---

1. Pérez-Pueyo

2. Yanik

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از منظر هدف، کاربردی، از حیث گردآوری اطلاعات، پیمایشی و از نظر نوع، توصیفی است. جامعه آماری پژوهش کلیه دانشجویان دختر و پسر مشغول به تحصیل در رشته تربیت بدنی دانشگاه فرهنگیان شهر اصفهان شامل ۹۶ دانشجوی دختر و ۸۹ دانشجوی پسر بود. نمونه آماری به صورت کل شمار و از تمام جامعه آماری به عنوان نمونه به منظور گردآوری اطلاعات استفاده شد. در طراحی پرسشنامه پژوهش اولین گام شناسایی شاخص‌های تدریس بر مبنای پیشینه تحقیق و مبنای نظری در حوزه شاخص‌های تدریس اثربخش در رشته‌ها و دانشگاه‌های مختلف بود؛ به این ترتیب، پس از واکاوی و شناسایی ابعاد و شاخص‌ها در تحقیقات و مقالات مرتبط شاخص‌ها و مؤلفه‌های اولیه استخراج شد. مرحله دوم استفاده از روش کیفی است که براساس یافته‌های مرحله اول سعی در تبیین شاخص‌ها و مؤلفه‌های مناسب با استفاده از مصاحبه و روش دلفی می‌کند. روش دلفی به عنوان یکی از روش‌های ساخت‌یافته برای ایجاد وفاق در دهه ۱۹۵۰ در شرکت راند ابداع شد. روش دلفی در عمل، یک سری از پرسشنامه‌ها یا دوره‌های متوالی به همراه بازخور کنترل‌شده‌ای است که تلاش دارد به اتفاق نظر میان یک گروه از افراد متخصص درباره یک موضوع خاص دست یابد (مشایخی و همکاران، ۱۳۸۴، ص ۲۰۰). عالی‌زاده (۱۳۸۵) اعضای پانل را بین ۱۵ تا ۳۵ نفر شمرده است (عالی‌زاده، ۱۳۸۵، ص ۵۲). اعضای پانل دلفی در پژوهش حاضر به صورت نمونه‌گیری غیر احتمالی و ترکیبی از روش‌های هدفدار یا قضاوتی و گلوله برفی به تعداد ۲۵ نفر از اساتید هیئت علمی در رشته تربیت بدنی دانشگاه‌های فرهنگیان، برگزیده شدند. مؤلفه‌ها با مقیاس پنج‌گزینه‌ای لیکرت بر حسب میزان اهمیت (بسیار زیاد ۵، زیاد ۴، متوسط ۳، کم ۲ و بسیار کم ۱) طراحی شد. در نهایت، ۶ شاخص شامل مهارت‌های آموزشی، تجربه، مهارت‌های ارتباطی، ویژگی‌های شخصیتی، رعایت اصول و قوانین آموزشی و ارزشیابی و در کل ۳۱ مؤلفه انتخاب شد. روایی صوری و محتوایی پرسشنامه در ضمن اجرای روش دلفی توسط اساتید بررسی و تأیید شد. پایایی پرسشنامه نیز از طریق آلفای کرونباخ بررسی شد؛ به این صورت که پرسشنامه در اختیار ۳۰ نفر از دانشجویان قرار گرفت و ضریب آلفای کرونباخ کلی پرسشنامه ۰/۸۳ برآورد شد که نشان‌دهنده انسجام درونی مناسب پرسشنامه بود. ضریب آلفای کرونباخ هر یک از شاخص‌ها در جدول ۱ قابل مشاهده است.

جدول ۱. ضریب آلفای کرونباخ شاخص‌های تدریس اثربخش

شاخص	ضریب آلفای کرونباخ
مهارت‌های آموزشی	۰,۸۷
تجربه	۰,۷۹
مهارت‌های ارتباطی	۰,۸۵
ویژگی‌های شخصیتی	۰,۸۵
اصول و قوانین آموزشی	۰,۸۳
ارزشیابی	۰,۸

در گام بعدی پرسشنامه بین دانشجویان مشغول به تحصیل رشته تربیت بدنی دانشگاه فرهنگیان اصفهان (در بخش دختران پردیس فاطمه زهرا و در بخش پسران پردیس شهید رجایی) توزیع شد. از آزمون تی تک‌نمونه به منظور مقایسه میانگین نظرات پاسخگویان با مقدار متوسط و از آزمون فریدمن برای اولویت‌بندی شاخص‌ها استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

بر اساس نتایج بخش کیفی پژوهش، بر حسب نظرات اعضای پانل دلفی، ۶ شاخص به عنوان شاخص‌های تدریس اثربخش اساتید در بخش دروس تخصصی عملی رشته تربیت بدنی تعیین شد. جدول ۲ شاخص‌ها و مؤلفه‌های مربوط به هر شاخص را نمایش می‌دهد.

جدول ۲. شاخص‌ها و مؤلفه‌های تدریس اثربخش دروس عملی تخصصی در رشته تربیت بدنی در دانشگاه فرهنگیان

مؤلفه	شاخص
داشتن مدرک مربیگری حداقل درجه یک در رشته ورزشی مورد نظر	مهارت‌های آموزشی
داشتن مدرک داوری حداقل درجه سه در رشته ورزشی مورد نظر	
اجرای صحیح مهارت‌ها در رشته ورزشی مورد نظر (توانایی عملی)	
شرح تکنیک‌ها و تاکتیک‌ها در رشته ورزشی مورد نظر (توانایی گفتاری)	
آموزش اصول پایه استعدادیابی در رشته ورزشی مورد نظر	
آموزش اصول روان‌شناسی ورزشی در رشته ورزشی مورد نظر	
به‌روزرسانی و اطلاع از آخرین قوانین و مقررات مربوط به رشته ورزشی	
برقراری ارتباط بین دروس عملی و نظری	

شاخص	مؤلفه
تجربه	سابقه ورزشی در رشته ورزشی مورد نظر به عنوان بازیکن
	سابقه ورزشی در رشته ورزشی مورد نظر به عنوان مربی در رویدادهای ورزشی
	تجربه آموزش رشته ورزشی مورد نظر در سطح دانشگاه به دانشجویان
	تجربه آموزش رشته ورزشی مورد نظر در سطح مدارس به دانش آموزان
مهارت‌های ارتباطی	درک تفاوت‌های فردی دانشجویان در یادگیری و اجرای مهارت‌های ورزشی
	داشتن عدالت رفتاری در فرایند آموزش به دانشجویان
	برقراری ارتباط صمیمانه و شوخ‌طبعی در فرایند ارتباط با دانشجو
	استمرار ارتباط با دانشجویان در جریان تدریس
ویژگی‌های شخصیتی	توانایی ایجاد انگیزه و رغبت در مشارکت ورزشی دانشجویان
	رعایت اصول بهداشتی و آراستگی ظاهر به عنوان یک استاد و مربی ورزشی
	احترام به شخصیت دانشجو
	قاطعیت رفتاری
اصول و قوانین آموزشی	رعایت آداب معاشرت
	رعایت زمان دقیق شروع و پایان کلاس
	انجام حضور و غیاب دقیق در کلاس
	الزام دانشجویان به رعایت مقررات آموزشی
ارزیابی	استفاده از طرح درس در ارائه برنامه آموزشی
	بیان دقیق اهداف آموزشی در ابتدای ترم
	نظارت دقیق بر یادگیری مهارت‌های عملی
	ارزیابی مهارت‌های عملی دانشجویان در طول ترم براساس اهداف تعیین شده (ارزیابی تکوینی)
	ارزیابی مهارت‌های عملی دانشجویان در پایان و ترم براساس اهداف تعیین شده (ارزیابی نهایی)
	اختصاص بخشی از نمره پایان ترم به آزمون تئوری مهارت‌های ورزشی

پس از شناسایی شاخص‌ها و مؤلفه‌ها، میانگین نظرات پاسخگویان (دانشجویان رشته تربیت بدنی) در مورد هر مؤلفه با مقدار متوسط (۳) با استفاده از آزمون تی تک‌نمونه مقایسه شد. نتایج این آزمون نشان داد فقط دو مؤلفه، که هر دو از مؤلفه‌های شاخص «مهارت‌های تدریس» بودند، میانگین نظرات پاسخگویان به طور معناداری پایین‌تر از مقدار متوسط بود. در ارائه نتایج آزمون تی تک‌نمونه به نتایج این آزمون در مورد شاخص «مهارت‌های آموزشی» اکتفا شد که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. نتایج آزمون تی تک‌نمونه به منظور مقایسه میانگین نظرات پاسخگویان با مقدار متوسط پیرامون مؤلفه‌های

شاخص «مهارت‌های آموزشی»

ارزش آزمون = ۳				مؤلفه
ضریب معناداری	آماره تی	انحراف معیار	میانگین	
۰٫۰۸۹	۱٫۱۲	۱٫۳	۲٫۹۲	مدرک مربیگری حداقل درجه یک در رشته ورزشی مورد نظر
۰٫۲۵۶	-۱٫۰۱	۱٫۲۵	۲٫۷۱	مدرک داوری حداقل درجه سه در رشته ورزشی مورد نظر
۰٫۰۰۱	۱۸٫۱۲	۱٫۰۵	۴٫۱۱	اجرای صحیح مهارت‌ها در رشته ورزشی مورد نظر (توانایی عملی)
۰٫۰۰۱	۱۵٫۹	۱٫۱۱	۳٫۸۴	شرح تکنیک‌ها و تاکتیک‌ها در رشته ورزشی مورد نظر (توانایی گفتاری)
۰٫۰۰۱	۱۱٫۳	۱٫۱۵	۳٫۵۴	آموزش اصول پایه استعدادیابی در رشته ورزشی مورد نظر
۰٫۰۰۱	۵٫۸۴	۱٫۲۲	۳٫۱۶	آموزش اصول روان‌شناسی ورزشی در رشته ورزشی مورد نظر
۰٫۰۰۱	۱۳٫۵۶	۱٫۱۸	۳٫۷۳	به‌روزرسانی و اطلاع از آخرین قوانین و مقررات مربوط به رشته ورزشی
۰٫۰۰۱	۷٫۹۴	۱٫۲۱	۳٫۴۲	برقراری ارتباط بین دروس عملی و نظری

df:۱۸۴, $P \leq ۰٫۰۵$

بر اساس نتایج آزمون تی تک‌نمونه میانگین نظرات دانشجویان فقط در مورد مؤلفه‌های «مدرک مربیگری حداقل درجه یک در رشته ورزشی مورد نظر» و «مدرک داوری حداقل درجه سه در رشته ورزشی مورد نظر» از مقدار متوسط به طور معناداری پایین‌تر بود. این دو مؤلفه در ادامه تجزیه و تحلیل داده‌ها در روند تحقیق، حذف شد.

از آزمون تی تک‌نمونه برای مقایسه میانگین نظرات پاسخگویان درباره هر شاخص با مقدار متوسط نیز استفاده شد. نتایج این آزمون در جدول ۴ قابل مشاهده است.

جدول ۴. نتایج آزمون تی تک‌نمونه به منظور مقایسه میانگین نظرات پاسخگویان با مقدار متوسط پیرامون شاخص‌های تدریس

ارزش آزمون = ۳				شاخص
ضریب معناداری	آماره تی	انحراف معیار	میانگین	
۰٫۰۰۰۱	۱۲٫۱	۰٫۸۹	۳٫۹۰	مهارت‌های آموزشی
۰٫۰۰۰۱	۵٫۹۹	۱٫۱۲	۳٫۵۷	تجربه
۰٫۰۰۰۱	۱۴٫۱۱	۱٫۱۴	۴٫۲۶	مهارت‌های ارتباطی
۰٫۰۰۰۱	۱۰٫۱۱	۱٫۳۲	۴٫۱۵	ویژگی‌های شخصیتی
۰٫۰۰۰۱	۸٫۹۸	۰٫۹۸	۳٫۶۰	رعایت اصول و قوانین آموزشی
۰٫۰۰۰۱	۹٫۶۹	۱٫۳۶	۳٫۶۴	ارزشیابی

جدول ۵ نتایج اولویت‌بندی شاخص‌های تدریس با استفاده از آزمون فریدمن را نشان می‌دهد.

جدول ۵. نتایج آزمون فریدمن پیرامون میانگین رتبه‌های شاخص‌های تدریس اثربخش

شاخص	میانگین رتبه	رتبه	آماره خی دو	درجه آزادی	ضریب معناداری
مهارت‌های آموزشی	۲٫۹۶	۳	۱۲۴٫۵	۵	۰٫۰۰۱
تجربه	۲٫۸	۶			
مهارت‌های ارتباطی	۳٫۲۸	۱			
ویژگی‌های شخصیتی	۳٫۱۵	۲			
رعایت اصول و قوانین آموزشی	۲٫۸۲	۵			
ارزشیابی	۲٫۹	۴			

با توجه به جدول ۵، شاخص «مهارت‌های ارتباطی» با میانگین رتبه ۳٫۲۸ در رتبه اول و شاخص «تجربه» با میانگین رتبه ۲٫۸۶ در رتبه ششم و آخر قرار گرفت. از آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی مؤلفه‌های هر شاخص استفاده شد. رتبه‌های اول هر شاخص در جدول ۶ قابل مشاهده است.

جدول ۶. نتایج آزمون فریدمن (رتبه‌های اول هر یک از شاخص‌های تدریس)

شاخص	مؤلفه با رتبه اول	میانگین رتبه	ضریب معناداری
مهارت‌های آموزشی	اجرای صحیح مهارت‌ها در رشته ورزشی مورد نظر	۳٫۴۲	۰٫۰۰۱
تجربه	داشتن تجربه آموزش رشته ورزشی مورد نظر در سطح مدارس	۳٫۱۱	
مهارت‌های ارتباطی	توانایی برقراری ارتباط دوطرفه استاد و دانشجو	۳٫۶۸	
ویژگی‌های شخصیتی	احترام به شخصیت دانشجو	۳٫۶۰	
رعایت اصول و قوانین آموزشی	استفاده از طرح درس در ارائه برنامه آموزشی	۳٫۲۳	
ارزشیابی	بیان دقیق اهداف آموزشی در ابتدای ترم	۳٫۱۸	

نتایج آزمون فریدمن پیرامون رتبه‌بندی مؤلفه‌های شاخص «مهارت‌های ارتباطی» در جدول ۷ قابل مشاهده است.

جدول ۷. نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی مؤلفه‌های شاخص «مهارت‌های ارتباطی»

مؤلفه	میانگین رتبه	رتبه	آماره خي دو	درجه آزادی	ضریب معناداری
درک تفاوت‌های فردی دانشجویان در یادگیری و اجرای مهارت‌های ورزشی	۳۳۶	۳	۱۱۱٫۲	۴	۰٫۰۰۱
داشتن عدالت رفتاری در فرایند آموزش به دانشجویان	۳۰۵	۴			
برقراری ارتباط صمیمانه و شوخ‌طبعی در فرایند ارتباط با دانشجو	۳۴۴	۲			
استمرار ارتباط با دانشجویان در جریان تدریس	۲۹	۵			
توانایی برقراری ارتباط دوطرفه استاد و دانشجو	۳۶۸	۱			

بحث و نتیجه‌گیری

اگر تدریس را مجموعه‌ای از اصول، روش‌ها و مهارت‌هایی بدانیم که اعضای هیئت علمی به منظور تسهیل هدایت جریان یادگیری در دانشجویان به کار می‌گیرند، مجموعه این اصول، مهارت‌ها و توانمندی‌ها بسیار گسترده خواهند بود (امین‌خندقی و سیفی، ۱۳۹۲، ص ۱۴۰). در پژوهش حاضر به منظور شناسایی شاخص‌های تدریس اثربخش اساتید تربیت‌بدنی در دروس عملی، نظرات اعضای هیئت علمی از طریق روش دلفی احصا شد که شش شاخص «مهارت‌های آموزشی»، «تجربه»، «مهارت‌های ارتباطی»، «ویژگی‌های شخصیتی»، «رعایت اصول و قوانین آموزشی» و «ارزشیابی» به همراه مؤلفه‌های مربوط شناسایی شد. سلیمی و مصلحی (۱۳۹۵)، در پژوهشی مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارزشیابی استادان تربیت‌بدنی عمومی را شناسایی کردند، که از پنج مؤلفه شناسایی شده، سه مؤلفه شامل «مهارت‌های ارتباطی»، «اصول و قوانین آموزشی» و «ارزشیابی» با شاخص‌های پژوهش حاضر مشابه است. وارد^۱ و همکاران (۲۰۲۰)، در پژوهشی میان خبرگان پژوهشی و اعضای هیئت علمی، مؤلفه‌های اصلی تدریس تربیت‌بدنی را شناسایی کردند.

بر اساس نظرات دانشجویان در آزمون تی تک‌نمونه، دو مؤلفه شامل «مدرک مربیگری حداقل درجه یک در رشته ورزشی مورد نظر» و «مدرک داوری حداقل درجه سه در رشته ورزشی مورد

1. Ward

نظر»، از روند تجزیه و تحلیل داده‌ها حذف شد. اگرچه این دو مؤلفه بر اساس نظر اعضای هیئت علمی به عنوان مؤلفه‌های شاخص «مهارت‌های آموزشی» در نظر گرفته شد، ولی به نظر می‌رسد دانشجویان آنچه به صورت محسوس در کلاس درسی و روند یادگیری مشاهده و احساس می‌کنند، به عنوان شاخص عملکرد، مدنظر قرار می‌دهند. نتایج پژوهش سیدیکو، سید و بوت^۱ (۲۰۱۹)، توفیقیان و همکاران (۱۳۹۴)، و امین‌خندقی و سیفی (۱۳۹۲) نشان داد، بین دیدگاه اساتید و دانشجویان در مورد شاخص‌های تدریس اثربخش تفاوت وجود دارد.

از آزمون فریدمن، برای اولویت‌بندی نهایی شاخص‌ها و مؤلفه‌ها استفاده شد. اولویت‌بندی شاخص‌های تدریس نشان داد از دیدگاه دانشجویان رشته تربیت‌بدنی، شاخص «مهارت‌های ارتباطی» در تدریس دروس عملی در بالاترین اولویت قرار دارد که با نتایج پژوهش کیدزوری و همکاران (۱۳۹۸)، محدثی، فیضی و سالم‌صافی (۱۳۹۰) و سلیمی و رضانی (۱۳۹۳) همراستا است. به‌کارگیری شیوه‌های مؤثر مهارت‌های ارتباطی در تدریس، می‌تواند منجر به ایجاد تعامل میان دانشجو و استاد، تشویق دانشجویان به همکاری با یکدیگر و در نهایت، یادگیری فعال یادگیرندگان شود (یزدانی و پورعمران، ۱۳۹۶، ص ۸۳). رابطه بین مهارت‌های ارتباطی با کیفیت تدریس اساتید، توسط یزدانی و سلمان‌پور عمران (۱۳۹۶) بررسی و تأیید شد. در پژوهش وودوارد^۲ و همکاران (۲۰۲۰)، خان^۳ و همکاران (۲۰۱۷)، ماسته^۴ (۲۰۱۶)، راوات^۵ (۲۰۱۵)، دوتا، پانیسورا و پانیسورا^۶ (۲۰۱۵)، و اکرون^۷ (۲۰۱۵) تأثیر مثبت مهارت‌های ارتباطی مدرس بر موفقیت تحصیلی دانشجویان تأیید شد؛ همچنین، ژنگ^۸ (۲۰۲۰)، میزان تعاملات استاد را به عنوان یکی از مؤلفه‌های تعیین کیفیت تدریس در کلاس تربیت‌بدنی در نظر گرفت.

در اولویت‌بندی مؤلفه‌های مربوط به شاخص «مهارت‌های ارتباطی»، مؤلفه «توانایی برقراری

-
1. Siddique, Said & Butt
  2. Woodward
  3. Khan
  4. Muste
  5. Rawat
  6. Duta, Panisoara & Panisoara
  7. Ekron
  8. Zeng

ارتباط دوطرفه استاد و دانشجو» (مهارت‌های تعاملی) اولویت بالاتری را به دست آورد. آموزش مؤثر و به تبع آن یادگیری مؤثر به استفاده صحیح از مهارت‌ها و ابزارهای ارتباطی بستگی دارد. کهنوجی (۱۳۹۷) در بررسی نقش و کاربست مؤلفه‌های تعامل عاطفی در روابط استاد و دانشجو نشان داد چنانچه روابط عاطفی مثبت و خوب بین استاد و دانشجو برقرار شود، دانشجویان احساس می‌کنند در کلاس مورد پذیرش هستند و این مسئله نه تنها عاملی در موفقیت تحصیلی دانشجویان است، بلکه میزان مشارکت آنان را در فعالیت‌های گروهی و حتی رابطه با همسالان بهبود می‌بخشد. نتایج آزمون فریدمن در اولویت‌بندی شاخص‌های تدریس اثربخش نشان داد، شاخص «ویژگی‌های شخصیتی» در اولویت دوم قرار دارد. در فرایند تدریس، ویژگی‌های شخصیتی و فردی مثبت، انتقال دانش و تخصص و تجربه استاد به دانشجو را با اثربخشی بیشتری همراه می‌کند. براساس نتایج پژوهش سامری (۱۳۹۷)، یعقوبی و سلیمی (۱۳۹۷) «ویژگی‌های شخصیتی» از اولویت بالاتری نسبت به دیگر شاخص‌ها برخوردار بود. این شاخص در پژوهش کیدوری و همکاران (۱۳۹۸) در اولویت دوم و در پژوهش دونا^۱ و همکاران (۲۰۱۵) در اولویت پنجم قرار گرفت. اولویت‌بندی مؤلفه‌های مربوط به شاخص «ویژگی‌های شخصیتی» نشان داد، مؤلفه «احترام به شخصیت دانشجو» مهم‌ترین مؤلفه در این شاخص است؛ در حالی که در پژوهش توفیقیان و همکاران (۱۳۹۴) در حیطه «شخصیت فردی»، «بیان شیوا و ساده» در بالاترین اولویت قرار گرفت. از دیدگاه دانشجویان تربیت بدنی دانشگاه فرهنگیان، پس از شاخص «مهارت‌های ارتباطی» و «شخصیتی»، «مهارت‌های آموزشی»، سومین اولویت را در تدریس اثربخش اساتید دارد. نتایج پژوهش بنی‌داوودی (۱۳۹۳)، اسدیان، پیری و سعادت‌فر (۱۳۹۶)، درگاهی و همکاران (۱۳۸۹)، محدثی، فیضی و سالم‌صافی (۱۳۹۰) (از دیدگاه اساتید)، بادله^۲ و همکاران (۱۳۹۱)، آلان، کرک و چاپلین^۳ (۲۰۰۹) نشان داد اولویت مؤلفه‌های حرفه‌ای و فنی تدریس از اولویت بالاتری نسبت به

---

1. Douna

2. Allan, Clarke & Jopling

3. Allan

مؤلفه‌های ارتباطی برخوردار است؛ که نشان‌دهنده عدم همسویی نتایج با نتایج پژوهش حاضر دارد. از علل عدم همسویی نتایج می‌توان به تفاوت در جامعه آماری پژوهش، یا رشته دانشگاهی مورد نظر اشاره کرد. مهارت‌های حرفه‌ای تدریس در پژوهش تانگ^۱ (۲۰۲۰) از مهارت‌های آموزشی مدرس در کلاهای تربیت‌بدنی در دانشگاه در نظر گرفته شد.

نتایج اولویت‌بندی مؤلفه‌های شاخص «مهارت‌های آموزشی» نشان داد، مؤلفه «اجرای صحیح مهارت‌ها در رشته ورزشی مورد نظر» از بالاترین اولویت برخوردار است. اولویت‌بندی شاخص‌های تدریس اثربخش در دانشگاه علوم پزشکی سبزواری نشان داد، در حیطه «روش تدریس»، ویژگی «انتقال واضح مطالب» بالاترین اولویت را کسب کرد (توفیقیان و همکاران، ۱۳۹۴، ص ۲). نتایج پژوهش بادله و همکاران (۱۳۹۱) نشان داد در بخش «ویژگی‌های حرفه‌ای»، «توانایی استاد در تفهیم درس» بالاترین اولویت را به دست آورد. بخشی از توانایی استاد در انتقال واضح مطالب و تفهیم درس در دروس عملی به ارائه صحیح مهارت‌ها در رشته ورزشی مورد نظر (توانایی عملی) مربوط می‌شود که در پژوهش حاضر نیز این مؤلفه در رابطه با شاخص مهارت‌های آموزشی بالاترین اولویت را کسب کرد. نتایج پژوهش وارد^۲ (۲۰۲۰) نشان داد، باید مدرسان تربیت‌بدنی حداقل ۵۰ درصد از وقت کلاس را به اجرای فعالیت بدنی متوسط تا شدید توسط دانشجویان اختصاص دهد. از دیدگاه دانشجویان شاخص «ارزشیابی»، در اولویت چهارم، قرار گرفت. این شاخص در پژوهش سامری (۱۳۹۷) در اولویت سوم، در پژوهش خدیوی و سیدکلان (۱۳۹۷) در رتبه پنجم و در پژوهش سلیمی و رمضانی (۱۳۹۳) در اولویت آخر قرار گرفت. ارزشیابی مبنی بر اهداف پیشرفت تحصیلی بخش مهمی از فرایند برنامه‌ریزی آموزشی محسوب می‌شود، که در آن، هم فراگیران در فرایند آموزشی متمایز می‌گردند و هم به مدرس در ارزیابی عملکرد خود کمک می‌کند. شاخص ارزشیابی و بازخورد به عنوان یکی از چهار شاخص اصلی کیفیت تدریس اساتید توسط زیربوم، بشوزین و از^۳ (۲۰۱۲) مد نظر قرار گرفت.

«بیان اهداف آموزشی به دانشجویان در ابتدای ترم» به منظور دستیابی به نتیجه مطلوب لازم به

1. Tong

2. Ward

3. Zerihun, Beishuizen & Os

نظر می‌رسد و همان‌طور که نتایج نشان می‌دهد، این مؤلفه از بالاترین اولویت در بین مؤلفه‌های شاخص «ارزشیابی» برخوردار است.

شاخص «رعایت اصول و قوانین آموزشی» به عنوان یکی دیگر از شاخص‌های تدریس اثربخش اساتید تربیت‌بدنی شناسایی شد. بر اساس نتایج آزمون فریدمن، این شاخص از دیدگاه دانشجویان در اولویت ششم قرار گرفت. این شاخص در پژوهش یعقوبی و سلیمی (۱۳۹۷) در اولویت دوم و در پژوهش حاتمی‌آبادشاپوری، اناری‌نژاد و علی‌خانی (۱۳۹۷) در اولویت هفتم معرفی شد.

طرح درس، سند ترسیم «اهداف قصدشده» برای هدایت فعالیت‌های آموزشی می‌باشد (متولی و یعقوبی، ۱۳۹۲، ص ۲). مؤلفه «استفاده از طرح درس» از دیدگاه دانشجویان مهم‌ترین مؤلفه مربوط به شاخص «رعایت اصول و قوانین آموزشی» شناسایی شد. طرح درس علاوه بر اینکه نقشه راه و مسیر و هدف نهایی را مشخص می‌کند، معیاری برای ارزشیابی اساتید مهیا می‌کند. در پژوهش وودوارد و همکاران (۲۰۲۰)، بیان انتظارات در ابتدای ترم از سوی اساتید و همچنین، وضوح اهداف درسی از مهارت‌های مدیریتی مدرس در کلاهای تربیت‌بدنی شناسایی شد. این مؤلفه در پژوهش جابولانی^۱ و همکاران (۲۰۱۶)، سلیمی و رضانی (۱۳۹۳)، و غنچی، حسین و حجازی (۱۳۹۱) به عنوان یکی از معیارهای اصلی تدریس اثربخش معرفی شد.

دانشجومعلم‌ان مشغول به تحصیل در رشته تربیت بدنی، به عنوان معلمان ورزش آینده کشور، باید مهارت‌ها و دانش کافی برای دستیابی به اهداف درس تربیت بدنی در مدارس را در دانشگاه فرهنگیان دریافت کنند، که این امر از طریق به‌کارگیری اساتید شایسته قابل دستیابی است. شاخص «تجربه»، به عنوان آخرین اولویت از شاخص‌های تدریس اساتید دروس عملی رشته تربیت‌بدنی شناسایی شد. تدریس دروس عملی ورزشی در مدارس به دانش‌آموزان در مقایسه با آموزش به بازیکنان ورزشی دو مقوله جدا و با اهداف متفاوت از هم است که مهارت‌های متفاوتی را نیز می‌طلبد. از دیدگاه دانشجومعلم‌ان مؤلفه «تجربه آموزش رشته ورزشی مورد نظر در سطح مدارس» در رابطه با شاخص «تجربه» بالاترین اولویت را کسب کرد. این مؤلفه می‌تواند در انتقال تجربیات مدرس به دانشجومعلم‌ان و تدریس اثربخش در این فضای آموزشی مؤثر واقع شود.

با توجه به نتایج، اساتید واحدهای عملی رشته تربیت بدنی برای تدریس اثربخش باید علاوه بر مهارت‌های فنی و تخصصی به داشتن مهارت‌های ارتباطی مجهز و از ویژگی‌های شخصیتی مطلوبی برخوردار باشند؛ در حالی که از دیدگاه دانشجویان مهارت‌های ارتباطی و ویژگی‌های شخصیتی اساتید از اولویت بالاتری نسبت به دیگر شاخص‌ها همچون مهارت‌های آموزشی، رعایت قوانین و مقررات آموزشی، ارزشیابی و تجربه برخوردار بود. در نظر گرفتن موارد مذکور در فرایند جذب اساتید، ارزشیابی آن‌ها و برگزاری دوره‌های ضمن خدمت، می‌تواند به اهداف غایی دانشگاه فرهنگیان، در تربیت دانشجومعلم‌ان توانا توسط اساتید شایسته، یاری رساند.

منابع

- اسدیان، سیروس، پیری، موسی، و سعادت‌فر، رحمت (۱۳۹۶). تدریس اثربخش در آموزش عالی بر اساس تجارب حرفه‌ای استادان و ارتباط آن با تدریس خود گزارشی. *مطالعات برنامه‌درسی آموزش عالی*، ۸(۱۵)، ۱۳۴-۱۱۳.
- آقایی، نجف، صفاری، مرجان، و میرحسینی، فرناز (۱۳۹۶). شناسایی صلاحیت حرفه‌ای ضروری معلمان تربیت بدنی با رویکرد نظریه‌پردازی داده‌بنیاد. *پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی*، ۷(۱۴)، ۷۱-۸۳.
- امین‌خندقی، منصور، و سیفی، غلامعلی (۱۳۹۲). توانمندی‌ها و مهارت‌های مؤثر و مورد نیاز برای تدریس در دانشگاه. *پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، ۲۲(۶۹)، ۱۴۷-۱۲۱.
- بادله، محمدتقی، چرکزی، عبدالحماد، حسینی، عابدین، روحی، قنبر، ثناگو، اکرم، و جعفری، یعقوب (۱۳۹۱). عوامل تأثیرگذار بر عملکرد اساتید در تدریس دروس نظری از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی گلستان. *توسعه پژوهش در پرستاری و مامایی*، ۹(۲)، ۶۴-۵۶.
- بنی‌داوودی، شهره (۱۳۹۳). مقایسه ویژگی‌های تدریس اثربخش از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز. *آموزش پزشکی*، ۲(۲)، ۱۳-۷.
- توفیقیان، طاهره، منادی، حدیثه، نصراللهی، سمیه، و رخشانی، محمدحسن (۱۳۹۴). اولویت‌بندی شاخص‌های تدریس اثربخش؛ مقایسه دیدگاه دانشجویان و اساتید دانشگاه علوم پزشکی سبزوار. *راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، ۸(۱)، ۱-۶.
- جوکار، اسماعیل، مولایی، نجمه، عمادی، زهره، و اناری‌نژاد، عباس (۱۳۹۵). آموزش اثربخش از دیدگاه اساتید دانشگاه فرهنگیان؛ یک مطالعه کیفی. *آموزش پژوهی*، ۲(۵)، ۶۷-۴۹.
- حاتمی‌آبادشاپوری، زهرا، اناری‌نژاد، عباس، و علی‌خانی، سمیه (۱۳۹۷). اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر اثربخشی تدریس از دیدگاه دانشجویان دانشگاه فرهنگیان (مطالعه موردی: دانشگاه فرهنگیان فارس). *اولین کنفرانس ملی یافته‌های نوین در حوزه یاددهی و یادگیری*. هرمزگان - بندر سیریک، انجمن مطالعات برنامه‌درسی ایران شعبه هرمزگان.

حسن‌نتاج، فهیمه، تقی‌پور جوان، عباسعلی، و سیدعلیپور، عباس (۱۳۹۴). بررسی عوامل مؤثر برافزایش کیفیت فعالیت‌های تدریس اساتید دانشگاه فرهنگیان استان مازندران. *اولین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، اقتصاد، حسابداری و علوم تربیتی، شرکت علمی پژوهشی و مشاوره‌ای آینده‌ساز، دانشگاه پیام نور نکا*.

خدیوی، اسدالله، و سیدکلان، محمد (۱۳۹۷). بررسی عوامل تأثیرگذار بر کیفیت تدریس در دانشگاه فرهنگیان؛ مطالعه موردی: پردیس‌های استان اردبیل. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی، ۱۸(۱)، ۳۹-۷۰*.

درگاهی، حسین، حموزاده، پژمان، صادقی‌فر، جمیل، رعداآبادی، مهدی، روشنی، محمد، سلیمی، محمد، و سلطان‌زاده، پریناز (۱۳۸۹). ارزیابی معیارهای یک استاد توانمند برای تدریس اثربخش از دیدگاه دانشجویان پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران. *مجله دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران، ۴(۳و۴)، ۹۸-۹۱*.

درویشی، زین‌العابدین، و فزون‌مهر، نادر (۱۳۹۶). ارزیابی جایگاه علمی و اخلاقی اساتید و مدرسان بر اساس شاخص‌های وزارت علوم. *توسعه حرفه‌ای معلم، ۲(۴)، ۱۸-۱*.

سامری، مریم (۱۳۹۷). ارائه مدل تدریس اثربخش اساتید دانشگاه بر پایه تحلیل شبکه عصبی مصنوعی. *آموزش و ارزشیابی، ۱۱(۴۴)، ۱۰۲-۷۹*.

سلیمی، مهدی، و مصلحی، لیلا (۱۳۹۵). شناسایی مؤلفه‌ها و شاخص‌های ارزشیابی استادان تربیت‌بدنی عمومی. *پژوهش در ورزش تربیتی، ۴(۱۰)، ۳۴-۱۷*.

سلیمی، جمال، و رمضانی، قباد (۱۳۹۳). شناسایی مؤلفه‌های تدریس اثربخش و ارزیابی وضعیت تدریس (مطالعه موردی دانشگاه علمی کاربردی استان کردستان). *مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی، ۴(۸)، ۶۱-۳۳*.

عالی‌زاده، عبدالرضا (۱۳۸۵). *اجرای تحقیق به روش دلفی*. تهران: انتشارات یوسف غنچی، مستانه، حسین، محمود، و حجازی، یوسف (۱۳۹۱). شناسایی و رتبه‌بندی مؤلفه‌های تبیین‌کننده کیفیت تدریس از دیدگاه اساتید پردیس‌های کشاورزی دانشگاه تهران. *پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی، ۵(۳)، ۴۰-۳۱*.

کشاورز، لقمان، فریدفتحی، اکبر، و آزادی، فاطمه (۱۳۹۵). ارزیابی عملکرد معلمان تربیت بدنی با استفاده از بازخورد ۷۲۰ درجه. *رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی، ۴(۱۲)، ۲۱-۹*.

- کهنوجی، مرضیه (۱۳۹۷). نقش و کاربست مؤلفه‌های تعامل عاطفی در روابط استاد و دانشجو در کلاس درس. برگ فرهنگ، ۲(۲)، ۱۶۶-۱۵۹.
- کیدوری، امیرحسین، محمدحسینی، احمد، و سلیمانی، احمد (۱۳۹۸). ادراک دانشجویان از شایستگی‌های تدریس اعضای هیات علمی (مطالعه‌ی موردی: دانشگاه فردوسی مشهد). تدریس پژوهی، ۷(۴)، ۱۳۱-۱۰۷.
- متولی، کوروش، و یعقوبی، زهرا (۱۳۹۲). ضرورت تدوین و استفاده از طرح درس در فرایند آموزشی. هشتمین سمینار آموزش شیمی ایران، دانشکده شیمی دانشگاه سمنان.
- محدثی، حمیده، فیضی، آرام، و سالم‌صافی، رضا (۱۳۹۰). بررسی مقایسه شاخص‌های تدریس اثربخش از دیدگاه اعضای هیات علمی و دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی ارومیه. دو ماهنامه دانشکده پرستاری و مامایی ارومیه، ۹(۶)، ۴۷۱-۴۶۴.
- محمدی، شراره (۱۳۸۹). تربیت بدنی، اهداف، الگوها و ملاحظات. رشد آموزش تربیت بدنی، ۱۱(۱)، ۴۵-۴۳.
- مشایخی، علی‌نقی، فرهنگی، علی‌اکبر، مؤمنی، منصور، و علیدوستی، سیروس (۱۳۸۴). بررسی عوامل کلیدی مؤثر بر کاربرد فناوری اطلاعات در سازمان‌های دولتی ایران: کاربرد روش دلفی. مدرس علوم انسانی، ۹(۳)، ۲۳۱-۱۹۱.
- نظری، شهرام، حلاجی، محسن، و زرین‌پر، علیرضا (۱۳۹۷). مقایسه اثربخشی معلمان تربیت بدنی جذب‌شده از طریق آزمون‌های استخدامی و معلمان تعهد دبیری مدارس مناطق جنوب شهر تهران. تعلیم و تربیت، ۳۴(۱۳۶)، ۱۵۱-۱۳۷.
- یزدانی، عفت، و سلیمان‌پورعمران، محبوبه (۱۳۹۶). رابطه بین مهارت‌های ارتباطی با کیفیت تدریس اساتید دانشگاه از دیدگاه دانشجویان علوم پزشکی. مجله علوم پزشکی خراسان شمالی، ۹(۴)، ۸۹-۸۲.
- یعقوبی، مریم، و سلیمی، محمد (۱۳۹۷). تعیین عوامل مؤثر بر ارزشیابی آموزشی اساتید یک دانشگاه علوم پزشکی نظامی در شهر تهران. طب نظامی، ۲۰(۱)، ۸۲-۷۳.

Allan, J., Clarke, K., & Jopling, M. (2009). Effective teaching in higher education: perceptions of first year undergraduate students. *Teaching and Learning in Higher Education*, 21(3), 362-372.

- Atwebembeire, J., Namubiru, P., & Malunda, P. (2018). Performance monitoring and quality teaching and research in Private Universities in Uganda. *Learning, Teaching and Educational Research*, 17(10), 70-85.
- Burroughs, N., Gardner, J., Lee, Y., Guo, S., Touitou, I., Jansen, K., & Schmidt, W. (2019). Teaching for excellence and equity. International association for the evaluation of educational Achievement (IEA). Volume 6. Open access book.
- D'elia, F. (2019). The training of physical education teacher in primary school. *Journal of Human Sport and Exercise*, 14(1): 100-104.
- Douna, P., Kyridis, A., Zagkos, CH., Ziontaki, Z., & Pandis, P. (2015). The ideal university teacher according to the views of Greek students. *Higher Education*, 4(2), 145-158.
- Duta, N., Panisoara, G., & Panisoara, I. O. (2015). The Effective communication in teaching. diagnostic study regarding the academic learning motivation to students. *5th World Conference on Learning, Teaching and Educational Leadership, Procedia - Social and Behavioral Sciences* 186, 1007-1012.
- Ekron, Ch. (2015). Learning to teach: Communication Skills in Teacher Education. *Dissertation of Phd. Department of Curriculum Studies*. Faculty of Education. Stellenbosch University
- Gupta. V., Viswesh, V., Cone, C., & Unni, E. (2020). Qualitative Analysis of the Impact of Changes to the Student Evaluation of Teaching Process. *Pharmaceutical Education*, 84(1), 71-82.
- Jabulani, S., Newlin, M., Taruvinga, M., & Martin, B. (2016). Teaching practice assessment indicators: an index to what is privileged as defining effective teaching. *Educational Sciences*, 15(3), 485-495.
- Khan, A., Khan, D., Zia-Ul-Islam, S., & Khan, M. (2017). Communication Skills of a Teacher And Its Role In The Development of The Students' Academic Success. *Education and Practice*, 8(1), 18-21.
- Letendre, G. K., & Wiseman, A.W. (2015). Introduction: The challenges of teacher effectiveness and quality worldwide. In Promoting and Sustaining a Quality Teacher Workforce. *International Perspectives on Education and Society Series*, 27, 1-38.
- Msimanga, M. R. (2017). *Teach and assess: A strategy for effective teaching and learning in economic and management sciences*. Doctoral Dissertation, Faculty Of Education, University Of The Free State Bloemfontein.
- Muste, M. (2016). The Role of Communication Skills in Teaching Process. Selection and peer-review under responsibility of the Organizing Committee of the conference.
- Pérez-Pueyo, A., Hortigüela-Alcalá, D., Hernando-Garíjo, A., & Granero-Gallegos, A. (2020). The attitudinal style as a pedagogical model in physical education: Analysis of Its effects on initial teacher training. *Environmental Research and Public Health*, 17(8), 1-14.
- Rawat, M. D. (2015). Importance of communication in teaching learning process. *Scholarly Research Journal for Interdisciplinary Studies*, 4(26), 3058-3063.
- Schmalz, K., Feyl, S., & Schmalz., E. A. (2004). Applying the seven principles for good practice in undergraduate education: improving research writing skills in a writing-

- emphasis health counseling course. *Californian Journal of Health Promotion*, 2(2), 4-9.
- Siddique, M., Said, N., & Butt, M. (2019). Perspectives of students' and faculty on student evaluation of teaching at institute of management sciences peshawar. *FWU Journal of Social Sciences*, 13(3), 65-78.
- Tong, Sh. (2020). An evaluation model of the learning effect of physical education major courses in colleges. *Emerging Technologies in Learning*, 15(7), 17-28.
- Ward, Ph., Higginson, K., & cho, K. (2020). Core practices for teaching physical education: recommendations for teacher education. *Physical Education, Recreation & Dance*, 91(5), 37-42.
- Woodward, D., Earley, L., Gunn, B., & Smallwood, E. (2020). What makes great physical education teaching? Application of evidence-based research to the training experience of ITE students. *Physical Education Matters*, 15(3), 77-79.
- Yang, N. (2015). *Quality teaching in large university classes: designing online collaboration among learners for deep understanding*. Doctoral Dissertation, School in Psychological Sciences and Education, Athesina Studiorum Universitas.
- Yanik, M. (2020). Preservice physical education teachers' perceptions of competence in selecting teaching techniques: Teacher training in turkey. *Educational Issues*, 6(1), 253-264.
- Zeng, Y. (2020). Evaluation of Physical Education Teaching Quality in Colleges Based on the Hybrid Technology of Data Mining and Hidden Markov Model. *Emerging Technologies in Learning*, 15(1), 4-15.
- Zerihun, Z., Beishuizen, J., & Os, W. V. (2012). Student learning experience as indicator of teaching quality. *Educational Assessment Evaluation and Accountability*, 24(2): 99-111.